

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Deres ref.:

Vår ref.: 19/21277-3

Saksbehandler: Bente Åshild Tautra

Dato: 23.12.2021

Om taushetsplikt og opplysningsrett for vold og trusler

HelseDirektoratet viser til henvendelse fra advokat Joachim Lund den 19. juni 2019, hvor det er reist spørsmål på vegne av kommunenes uteseksjon og oppsummert to problemstillinger som ønskes besvart av HelseDirektoratet:

1. I situasjoner hvor vold utøves, og voldsutøver er kjent for uteseksjonens ansatte på bakgrunn av det oppsøkende arbeid Uteseksjonen gjør overfor voldsutøver, kan da navnet bringes videre til politiet eller vil dette bryte med lovbestemt taushetsplikt?
2. Hvor uteseksjonens ansatte blir utsatt for vold av kjent klient, kan uteseksjonens ansatte da informere om navnet på klienten til politiet?

Vi beklager lang saksbehandlingstid.

HelseDirektoratets vurdering

Svarene på spørsmålene avhenger av hvilke taushetspliktsbestemmelser som gjelder for Uteseksjonens ansatte. Ut fra Uteseksjonens ansvarsområde og oppgaver kan det være flere alternative grunnlag for taushetsplikt. Vurderingen av hvilke taushetspliktsregler som gjelder må fastslås av Oslo kommune som arbeidsgiver, ut fra hvilket oppgaver og ansvar utetjenesten har og hvilke rettsregler som vil kunne gjelde. HelseDirektoratet kan bare gi veiledning for de rettsområder vi har fortolkingsansvaret for, slik som helsepersonelloven og helse- og omsorgstjenesteloven, uten at dette vil være dekkende for Utetjenestens oppgaver og ansvarsområder.

Utgangspunktet er at helsepersonell ansatt i offentlig helse- og omsorgstjeneste har taushetsplikt både etter helsepersonelloven og forvaltningsloven. Den forvaltningsmessige taushetsplikten er regulert i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 2-1,2-2 og § 12-1, jf. forvaltningsloven § 13. I tillegg er helsepersonell som yter helsehjelp pålagt en profesjonsbestemt taushetsplikt, jf. helsepersonelloven § 21. Taushetsplikten etter helsepersonelloven gjelder primært helsepersonell som yter helsehjelp. Hva som menes med helsehjelp er definert i helsepersonelloven § 3. Men også personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven som ikke er å anse som helsehjelp, har taushetsplikt etter helsepersonelloven, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 2-1.

Den profesjonsbestemte taushetsplikten etter helsepersonelloven gjelder opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får i egenskap av å være helsepersonell, jf. helsepersonelloven § 21. Dette kan være opplysninger om private forhold som helsetilstand, sykdom eller skader, men også opplysninger om at vedkommende er innlagt eller behandles ved legevakst,

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi

Bente Åshild Tautra, tlf.: +4747384142

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helseDirektoratet.no

legekontor, sykehus eller øvrige deler av helsetjenesten. I tillegg til helserelaterte opplysninger omfattes også opplysninger om andre personlige forhold. Med det menes det opplysninger om forhold som er knyttet til den enkelte person. Det vil typisk være opplysninger om sosiale forhold, sivilstand, økonomiske forhold mv. Taushetsplikten er begrunnet i å sikre befolkningens tillitt til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten, slik at personer ikke unnlater å oppsøke helsehjelp av frykt for at uvedkommende skal få tilgang til opplysninger. Pasienter har rett til vern mot spredning av egne opplysninger, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 5-3.

I noen situasjoner vil andre interesser kunne veie tyngre enn hensynet til pasientens behov for konfidensialitet. Helsepersonelloven gjør derfor noen unntak fra/ begrensninger i taushetsplikten slik at helsepersonell kan ha rett, og i noen tilfeller også plikt, til å gi opplysninger om pasientforhold til politiet og andre nødetater. Helsepersonell skal blant annet på eget initiativ varsle politi og brannvesen dersom det er nødvendig for å *avverge alvorlig skade på person eller eiendom*, jf. helsepersonelloven § 31. Helsepersonell har imidlertid ikke rett eller plikt til etter denne bestemmelsen å utlevere opplysninger til politiet utelukkende for etterforskning/-oppklaring av forbrytelser. Se mer informasjon om dette i rundskriv om rett og plikt for helsepersonell å utgi opplysninger til politi:

[Helsepersonellsets taushetsplikt – Rett og plikt til å utlevere pasientopplysninger til politiet – Rundskriv.pdf \(helsedirektoratet.no\)](#)

Helsepersonellovens regler om unntak fra taushetsplikt gjelder for konkrete situasjoner og for bestemte formål. For eksempel gir pasientens samtykke adgang til å utgi opplysninger, jf. helsepersonelloven § 22. Videre gir helsepersonelloven § 23 nr. 4 adgang til at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre.

Når det gjelder helsepersonells adgang til å anmelde lovbrudd mot seg selv slik som en voldshendelse, legger Helsedirektoratet til grunn at voldshendelser som skjer i helse- og omsorgstjenesten, som for eksempel på et sykehus eller i en helseinstitusjon, som utgangspunkt er underlagt helsepersonellovens regler om taushetsplikt. Taushetsplikten omfatter opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som helsepersonell får vite om i egenskap av å være helsepersonell. For å kunne utgi opplysninger om et lovbrudd eller en voldshendelse, må helsepersonellet dermed utgi taushetsbelagt informasjon slik som pasientens navn. Opplysningene vil dermed bare kunne utgis dersom det foreligger et unntak fra taushetsplikten, der lovgiver har vurdert at andre interesser veier tyngre enn hensynene bak taushetsplikten.

Helsepersonelloven § 23 første ledd nr. 4 gir adgang til å utgi taushetsbelagt informasjon dersom tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre. Bestemmelsens unntak omfatter i hovedsak truende farer eller situasjoner der det er fare for en skadevoldende handling, og vil i utgangspunktet gjelde fare for menneskeliv og helse. Vurderingstemaet "tungtveiende private eller offentlige interesser" vil imidlertid også kunne omfatte interesser utover kommende trusler mot menneskeliv og helse. I alminnelighet vil de vurderinger helsepersonell må foreta langt på vei være sammenfallende med de vurderinger som foretas i nødretts- og nødvergesituasjoner. Hensynene og interessene som taler for å sette taushetsplikten til side, må veie vesentlig tyngre enn hensynene som taler for å bevare taushet. Selv om unntaket i hovedsak knytter seg til nødrettslignende situasjoner hvor formålet med å utlevere taushetsbelagt informasjon er å avverge fare for liv og helse, er det lagt til grunn at unntaket kan omfatte flere forhold.

Etter Helsedirektoratets vurdering vil ikke taushetsplikten være til hinder for at helsepersonell kan anmelde og gi opplysninger om et utført lovbrudd mot seg selv som eksempelvis en voldshendelse i helse- og omsorgstjenesten etter denne bestemmelsen. Dette gjelder selv om formålet med videreføringen av taushetsbelagt informasjon ikke er å avverge, men å oppklare og evt. straffeforfølge lovbruddet. Det er både tungtveiende private og offentlige interesse i å kunne

straffeforfølge voldsutøvelser. En adgang til å anmelde voldsutøvelse til politiet, vil i noen tilfeller også kunne forebygge videre voldsutøvelse fra pasienten og bidra til at helsepersonellet blir ivaretatt gjennom offentlige økonomiske og administrative ordninger, på lik linje med andre yrkesutøvende.

Taushetsplikten skal sørge for tillit og trygghet for å kunne oppsøke helsehjelp, men pasienter vil møtes med en skjerpet strafferamme dersom de utøver vold mot helsepersonell som er i arbeidet jf. straffelovens § 286. Dette vernet ville bli illusorisk dersom voldshendelsen, og navnet på voldsutøveren, skulle være taushetsbelagt. Helsepersonellet ville i praksis blitt forhindret fra å anmelde lovbrudd som de blir utsatt for dersom navn og opplysninger om voldshendelsen ikke kan utgis. Pasienten vil fortsatt ha krav på taushet etter § 21, men tausheten vil gjelde for legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold enn opplysninger om navn og selve voldhendelse.

Det er videre reist spørsmål om hjemmelsgrunnlag for å dele opplysninger med politiet i tilfeller hvor voldsutøvelse mot andre observeres av helsepersonellet og voldsutøver er kjent for uteseksjonens ansatte på bakgrunn av det oppsøkende arbeid Uteseksjonen gjør overfor voldsutøver. I slike tilfeller vil helsepersonellet kunne ha en opplysningsplikt (avvergeplikt) etter helsepersonelloven § 31, hvor politi eller andre myndigheter skal kontaktes. Denne bestemmelsen gir ikke den skjønnsadgangen som § 23 nr. 4 hjemler, som gir helsepersonellet en opplysningsrett. Avvergeplikten etter § 31 er en presisering av nødretten hvor behovet for å verne om liv og helse, eller hindre store materielle skader, veier tyngre enn pasientens krav på taushet. Spesialmotivene i ot.prp.nr.13 (1998-99) til helsepersonelloven gir uttrykk for at opplysningsretten etter § 23 nr. 4, som innebærer en konkret vurdering av påregneligheten for at handlingen fører til alvorlig skade på mennesker eller eiendom, antas å ha en større rekkevidde enn nødretten. § 23 nr. 4 vil derfor kunne gi rettsgrunnlag til å kunne dele opplysninger ved en anmeldelse utover selve nødretten, dersom tungtveiende private eller offentlige interesser gir grunnlag for dette.

Det finnes noen avgjørelser i rettspraksis hvor § 23 nr. 4 er benyttet. Høyesterett uttaler i Rt-2008-1491 at hensynet til fortrolighet mellom pasient og behandler må veie opp mot de interesser som straffebudet skal beskytte. Denne saken gjaldt trusler under behandlingen hos en psykolog, hvor pasienten fremsatte truslene var rettet mot en bestemt polititjenestemann. Hensynet til å beskytte samfunnet mot personer som fremsetter alvorlige trusler ble ansett å veie tungt, men det ble også pekt på at det skal en del til før et utsagn fremsatt under konsultasjon med psykiater eller psykolog kan anses som en straffbar trussel.

Helsepersonellens taushetsplikt gjelder opplysninger som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell, slik at ordlyden i helsepersonelloven § 21 ikke omfatter observasjoner i det offentlig rom hvor det beror på tilfeldigheter om helsepersonellet er til stede. Siden taushetsplikten skal ivareta tillitsforholdet mellom helsepersonell og pasient vil omstendighetene likevel ha stor betydning, særlig vurdert ut fra om pasienten vil ha en berettiget forventning om opplysningene er ment å være fortrolige, jf. Rt. 1989 s. 1363.

Oppsummert kan det altså vises til at avvergeplikten gir et klart unntak fra taushetsplikten for å avverge voldshendelser, mens det er i større grad kan knyttes usikkerhet til rekkevidden av § 23 nr. 4 hvor en straffbar handling allerede er utført og retten til å dele opplysninger vil bero på tungtveiende private eller offentlige interesser. Unntaket bør forventes oppfylt for straffbare krenkelser som helsepersonellet selv har blitt utsatt for av hensyn til helsepersonellet selv og den offentlige interessen i å straffeforfølge krenkelser av helsepersonell ut fra preventive hensyn. På den annen side vil unntaket ikke være vidtrekkende nok til fritt å kunne dele opplysninger om pasienter med det formål å forfølge eller oppklare straffbare handlinger som helsepersonell har vært vitne til, dersom arbeidet består i oppsøkende virksomhet slik som uteseksjonen. Hvert tilfelle må vurderes konkret ut fra en interesseavveining, hvor den offentlige interesse i å oppklare straffbare handlinger i utgangspunktet ikke vil være tungtveiende nok til dele taushetsbelagte opplysninger.

Vennlig hilsen

Wenche Dahl Elde e.f.
avdelingsdirektør

Bente Åshild Tautra
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk